

98/10

Prostředky státního rozpočtu a majetek státu, ke kterému vykonává státní organizace České dráhy právo hospodaření

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 1998 pod číslem 98/10. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ Ing. Petr Skála.

Cílem kontroly bylo prověřit hospodaření s finančními prostředky a majetkem státu, ke kterému vykonává státní organizace České dráhy právo hospodaření, zejména zadávání zakázek a realizaci veřejných soutěží. Kontrolovaným obdobím byly roky 1995 až 1998 (do doby ukončení kontroly).

Kontrolu provedly v době od května do října 1998 skupiny kontrolujících NKÚ z odboru průmyslu, dopravy a energetiky a oblastních odborů v Brně, Českých Budějovicích, Kutné Hoře, Pardubicích a Ústí nad Labem.

Kontrolovanou osobou byly České dráhy, státní organizace (dále jen „ČD“). V ČD byly kontrolovány organizační složky:

1. Generální ředitelství (dále jen „GR“).
2. Divize dopravní cesty, o. z. (dále jen „DDC“), a Divize obchodně provozní, o. z. (dále jen „DOP“).
3. Datové a informační služby, o. z., Praha (dále jen „DATIS“).
4. Depa kolejových vozidel (dále jen „DKV“) České Budějovice, Česká Třebová a Ústí nad Labem.
5. Zásobovací sklady (dále jen „ZS“) Česká Třebová a Praha.
6. Obchodně provozní ředitelství (dále jen „OPŘ“) Brno a Ústí nad Labem.
7. Správy dopravní cesty (dále jen „SDC“) Brno, České Budějovice, Pardubice a Praha.

Námítky proti kontrolním protokolům, které podaly GR, ZS Praha a SDC České Budějovice byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námítkách; odvolání podáno nebylo.

K o l e g i u m N K Ú na svém I. zasedání, konaném dne 11. ledna 1999,

s c h v á l i l o usnesením č. 3/I/99
k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

I.**Charakteristika kontrolované problematiky**

ČD byly zřízeny zákonem ČNR č. 9/1993 Sb., o Českých drahách. Mají celostátní působnost. Výkon hospodářské činnosti je obvykle prováděn dislokovaně od míst řídicí činnosti.

Hospodářským výsledkem ČD byla ztráta, která se v roce 1997 proti roku 1995 zvýšila z 3 093 142 tis. Kč na 4 698 982 tis. Kč. Průměrná roční výše neinvestiční dotace ze státního rozpočtu činila v kontrolovaném období cca 5 300 000 tis. Kč. Kromě toho ČD obdržely v tomto období ze státního rozpočtu investiční dotace v průměrné roční výši cca 3 700 000 tis. Kč.

ČD mají kolem 31 000 dodavatelů materiálů a služeb, z nichž je přibližně 320 významných vzhledem k ročnímu obchodnímu obrátu. GR evidovalo k 31. 12. 1997 v centrální databázi 21 165 nájemních smluv o pronájmu nebytových prostor a pozemků (dále jen „smlouvy o pronájmu“) s celkovým ročním předpisem nájemného 464 414 tis. Kč. Rozhodující část těchto smluv spadá do působnosti SDC. V databázi jsou evidovány pronájmy delší než 48 hodin.

Postup jednotlivých vnitřních složek při výběru obchodního partnera byl do 30. 4. 1998 upraven interními předpisy ČD a u zakázek financovaných s účastí státního rozpočtu zákonem č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek. S účinností od 30. 4. 1998 jsou ČD zákonem č. 93/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění zákona č. 148/1996 Sb., zařazeny mezi subjekty, jimiž zadávané zakázky jsou veřejnou zakázkou bez ohledu na původ finančních zdrojů.

Předpisy ČD řešily do 15. 10. 1997 výběr obchodního partnera různě pro jednotlivé typy obchodních případů v DOP a DDC. Pro obchodní vztahy, prodej a pronájem majetku stanovovaly především různé formy tzv. „výběrových řízení“. Předpisy přikazovaly použití obchodní veřejné soutěže podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, pouze pro významné případy pronájmů a pořízení investičního majetku. Výběrové řízení bylo těmito předpisy, ale i vnitřními organizačními složkami pojmáno pro konkrétní typy případů různě jako výběr obchodního partnera z předem oslovených osob, výzva (zpravidla inzerát) neurčitým zájemcům, výběr z nabídek došlých před zadáváním zakázky apod. Soutěžní podmínky ani postupy výběrových řízení neodpovídaly ustanovením obchodního zákoníku pro obchodní veřejnou soutěž.

S účinností od 15. 10. 1997 vydaly ČD nový předpis, platný pro všechny organizační složky ČD, upravující výběr obchodního partnera jednotně v závislosti na výši budoucího peněžitého závazku, obdobně jako je to stanoveno v zákoně č. 199/1994 Sb.

Při kontrole byl posuzován postup ČD při výběru obchodních partnerů v případech nákupů materiálů a služeb, pořízení investičního majetku a pronájmů.

II.

Nedostatky v hospodaření ČD s finančními prostředky a majetkem státu

1. ČD při navazování obchodních vztahů nevyužívaly veřejné soutěže v zájmu dosažení hospodářského prospěchu.

ČD při výběru svých obchodních partnerů nepostupovaly podle obchodních zvyklostí. Zabraňovaly přirozené konkurenci a neumožňovaly fyzickým a právnickým osobám účast na soutěži podle předpisů platných pro uzavírání smluv.

GŘ evidovalo v období od roku 1995 do 30. 6. 1998 celkem 30 629 dodavatelů, se kterými vnitřní složky ČD navázaly obchodní vztahy. Za toto období však ČD vyhlásily pouze 173 obchodních veřejných soutěží podle zákona č. 513/1991 Sb., z toho 129 na veřejné zakázky zadávané při výstavbě a rekonstrukcích železničních tratí a stanic.

Obdobně výběr nájemců nebytových prostor a pozemků je většinou prováděn jen na základě žádosti budoucího nájemce, bez uplatnění výběru z většího počtu zájemců. SDC České Budějovice neprovedla ani v jednom případě výběr nájemce obchodní veřejnou soutěží, přičemž uzavřela 265 smluv o pronájmu s ročním předpisem nájemného cca 9 000 tis. Kč. DKV Ústí nad Labem, které uzavřelo 30 smluv o pronájmu s ročním předpisem nájemného cca 5 400 tis. Kč, vyhlásilo jen jednu obchodní veřejnou soutěž a ve dvou případech zaslalo výzvu více zájemcům apod.

2. ČD nevyužívaly pro zlepšení svého hospodářského výsledku objektivních postupů při výběru obchodních partnerů.

Konkrétní postupy si kontrolované organizační složky ČD často, zejména v DOP, svévolně přizpůsobovaly a nedodržovaly ani interní předpisy:

- Údržbové práce na železničních tratích v jednom z obvodů SDC Praha zadala přímo. Důvodem byla uzavřená smlouva na dobu určitou od 29. 5. 1992 do 31. 5. 1997 s opcí na další pětiletá období, podle které se ČD zavázaly objednávat práce výhradně u této firmy. Jenom v období od 1. 6. do 31. 12. 1997 zaplatily ČD za údržbové práce této firmě celkem 595 tis. Kč.
- ZS Praha nakupoval rozhodující dodávky od dodavatelů podle seznamu vybraných firem z roku 1994. Výběr těchto firem byl doložen pouze dvěma zápisy o výběrovém řízení, které neprokazují důvod proč byly vybrány, ani v nich není uveden konkrétně sortiment zboží, který bude nakupován. Na základě doporučení ZS Praha, bez prokázání způsobu výběru dodavatele, nakoupilo OPŘ Ústí nad Labem materiál v devíti z třinácti kontrolovaných případů.

- DKV Česká Třebová zdůvodnilo výběr dodavatele řeziva mj. tím, že šlo o bývalou pilu ČD, která po privatizaci zachovala sortiment.
- Dodavatel nového stejnokroje a stejnokrojových součástek pro pracovníky osobní přepravy ČD byl vybrán pouze na základě předvedení modelů na poradě generálního ředitele ČD. Vybraný dodavatel byl v průběhu přípravy modelů zvýhodněn tím, že byl ke spolupráci ZS Praha vyzván o tři měsíce dříve než ostatní firmy. GŘ uzavřelo 14. 11. 1996 s vybraným dodavatelem smlouvu o dodávce výstrojních součástí na dobu do 31. 12. 2000. Dohodnuté ceny za jednotlivé součásti stejnokrojů jsou u pěti srovnatelných výstrojních součástí vyšší než ceny z doby, kdy se o dodavatele rozhodovalo, a převyšují i ceny z nabídky dalšího zájemce o dodávku. Za odebrané výstrojní součásti vydaly ČD o 9 000 tis. Kč více proti cenám, které byly nabízeny v době výběru dodavatele stejnokrojů.
- DKV Česká Třebová vyhlásilo 27. 9. 1995 v Obchodním věstníku obchodní veřejnou soutěž na obnovu střešního pláště velké rotundy DKV. Vítěznou firmu zvýhodnilo proti ostatním účastníkům soutěže tím, že jí poskytlo s předstihem informace o připravované stavbě a umožnilo jí ještě před vyhlášením soutěže zpracovat technické zprávy o opravě střešního pláště spolu s jejím oceněním. Na zpracování nabídky na poměrně rozsáhlou zakázku stanovilo pouze pět dní. Vítězná firma podala nabídku již následující den po dni předání zadávací dokumentace.
- SDC Praha měla k 11. 8. 1998 uzavřeno 2 504 smluv o pronájmu na nebytové prostory a pozemky s ročním předpisem nájemného cca 138 000 tis. Kč. V letech 1995 až 1998 nevyhlásila žádnou obchodní veřejnou soutěž na pronájem. Nabídku volných prostorů zveřejňovala někdy ve vývěsce, někdy v tisku. OPŘ Ústí nad Labem neprovedlo výběr z více zájemců ani v jediném z 23 kontrolovaných případů pronájmů. Obdobný stav byl zjištěn i v dalších kontrolovaných vnitřních složkách ČD.
- Podle předpisu ČD platného od 15. 10. 1997 měl být výběr smluvního partnera prováděn, kromě případů týkajících se nemovitostí, poptávkou nejméně u pěti zájemců, pokud výše budoucího peněžitého závazku přesáhne 500 tis. Kč, a u tří zájemců, pokud tento závazek přesáhne 100 tis. Kč. GŘ odebralo v období od 6. 11. 1997 do 1. 6. 1998 kancelářské potřeby v celkové hodnotě 1 325 tis. Kč od firmy, která nebyla vybrána z více zájemců. Dodané zboží bylo uhrazeno 26 fakturami. Žádná z nich sice nepřesáhla limit 100 tis. Kč, ale například 16. 3. 1998 byly uhrazeny tři faktury z 2. 3. 1998 v celkové částce 199 tis. Kč za zboží dodané 3. 3. 1998. Obdobné obcházení stanovených limitů pro výběr smluvních partnerů bylo například zjištěno v DKV České Budějovice u dodávek čistících prostředků a technických plynů, v SDC České Budějovice u dodávek ochranných pracovních pomůcek, oděvů a nátěrových hmot.
- SDC Pardubice z 23 kontrolovaných obchodních případů se závazkem nad 100 tis. Kč zadala v 18 případech zakázku přímo bez výběru z více nabídek. OPŘ Ústí nad Labem z kontrolovaných 21 dodávek služeb a stavebních prací vybralo dodavatele v sedmi případech pří-

mo. Obdobný stav byl zjištěn na většině kontrolovaných vnitřních složek ČD.

3. ČD uzavíraly s obchodními partnery nevýhodné smlouvy, nestanovily jednoznačně všechny podmínky dodávek a netrvaly na dodržení dohodnutých ustanovení a nevymáhaly penále.

a) OPŘ Brno nakupovalo některé druhy zboží pouze na základě ústní objednávky. V letech 1997 a 1998 šlo o nákupy nejméně za 6 410 tis. Kč, z toho kancelářské potřeby od jedné firmy činily 2 202 tis. Kč a olej od další firmy 965 tis. Kč. ZS Praha nakupoval zboží obvykle na základě objednávek, které nevynezovaly přesně např. cenové, záruční a dodací podmínky. Obdobný stav byl zjištěn i u dalších vnitřních složek ČD.

b) U stavebních akcí byly zejména uhrazovány blíže nedoložené vícepráce, nebylo trváno na dohodnutých termínech dodávek a byly poskytovány smluvně nedohodnuté zálohy. Například:

- SDC Brno uzavřela v roce 1995 smlouvu na provedení kabelového propojení v železniční stanici Brno hl. n. za 420 tis. Kč. Dodavatel fakturoval částku vyšší o 281 tis. Kč, kterou SDC Brno uhradila.

- GŘ se ve smlouvě z 13. 12. 1995 na zhotovení počítačové sítě zavázalo poskytnout zhotoviteli 10% zálohu z ceny díla, tj. 1 449 tis. Kč. Záloha měla být vyúčtována při závěrečné faktuře, která byla vystavena 29. 8. 1996. Současně s touto fakturou vystavil zhotovitel dobropis na vrácení zálohy, který však neuhradil. ČD urgovaly úhradu až 13. 3. 1997 a umožnily jeho postupné splácení v období od 28. 8. 1997 do 20. 5. 1998. Do doby kontroly (říjen 1998) nebylo uhrazeno ještě 189 tis. Kč.

- SDC Praha vybrala na základě poptávky z více zájemců zhotovitele na opravu objektu nocležny, se kterým 10. 4. 1997 uzavřela smlouvu o dílo s cenou 1 500 tis. Kč. Dodatkem ke smlouvě z 8. 10. 1997 předmět díla rozšířila o další rekonstrukční práce a plynofikaci kotleny a dohodla novou cenu 3 800 tis. Kč. Stavbu však dokončovala firma, která se neúčastnila původního výběrového řízení, neboť 25. 11. 1997 byla smlouva cesí převedena na jiného zhotovitele, personálně propojeného s původním. S novým zhotovitelem bylo 29. 12. 1997 dohodnuto další rozšíření objemu prací a zvýšení ceny díla na 4 400 tis. Kč.

- DKV Ústí nad Labem vybíralo dodavatele plynové kotleny v ceně 7 839 tis. Kč a zakázky „Opravy podlah a kolejí haly opravny vozů“ v ceně 6 597 tis. Kč na základě jeho souhlasu s podmínkou rozdělit dodávku do několika smluv tak, aby jedna byla maximálně do 1 000 tis. Kč, tj. v takovém rozsahu, aby mohlo DKV podle podpisového řádu ČD uzavřít smlouvy samo.

c) U nájemních vztahů nevyužívaly všechny SDC možnosti penalizací a výpovědí smluv při neplacení nájemného, dodatky ke smlouvám umožňovaly kompenzovat nájemné pro ČD nepotřebnými stavebními úpra-

vami. ČD netrvaly důsledně na dohodnutých ustanoveních o pronájmech třetím osobám apod.

4. ČD jednaly tak, že jsou pochyby o hospodárnosti jejich postupů v obchodních vztazích.

Hospodárnost postupů ČD zpochybňují následující vybrané obchodní případy:

- Motorová nafta a oleje představují kolem 6 % nákladů ČD. Odebírány jsou prostřednictvím obchodních společností, ale dodávány jsou přímo od tuzemských výrobců.

DOP vybrala v roce 1995 dodavatele motorové nafty na základě oslovení určitých firem a s vybranými uzavřela smlouvy na dobu od 1. 4. 1995 do 31. 12. 1995. Na dodávky v roce 1996 vyhlásila obchodní veřejnou soutěž a uzavřela s třemi vybranými firmami smlouvy na dobu od 1. 1. 1996 do 31. 12. 1996. Vítězná firma měla dodávat 80 % žádaného množství a další 11 % a 9 %. Kvalita motorové nafty nabízené vítěznou firmou byla ČD hodnocena výrazně lépe než ostatní. Z písemných podkladů soutěže však není zřejmé, v kterých konkrétních parametrech byla lepší. Pro období roku 1997 byla obchodní veřejná soutěž zrušena z důvodu porušení zákona č. 513/1991 Sb. DOP již novou soutěž nevyhlásila a postupně prodlužovala smlouvy třem vybraným dodavatelům pro rok 1996.

Ve smlouvách bylo dohodnuto, že cena dodávané nafty bude upřesňována měsíčními dodatky ke smlouvě, a dále, že se směrem nahoru může odchýlit maximálně o 5 % od „průměrné ceny prodávaného zboží na tuzemském trhu“. Určení tohoto kritéria však nebylo uvedeno. Dodržení této odchylky nebylo vyhodnocováno. DOP v červnu a červenci 1996 uzavřela v době platnosti původních nové cenové dodatky, kterými umožnila dodavatelům zvýšit cenu o 3 až 5 %, celkem o 1 721 tis. Kč.

Obdobný stav byl i u dodávek motorových olejů.

- Na základě smlouvy z 20. 10. 1994 zakoupilo GŘ licenční práva na informační systém SAP R/3. Cena byla dohodnuta na 7 000 tis. DEM. ČD využily zakoupená licenční práva jen z části. Nezavedly funkční blok materiálové hospodářství. Z účetních operací je v systému prováděno 20 % operací.

- GŘ uzavřelo v období 1995 až 1998 pět smluv s jednou firmou na zajišťování služeb a kompletního servisu v mediální oblasti, zvýšení prestiže ČD u veřejnosti, vypracování analýzy situace ČD v rámci komunikační strategie apod. Na základě těchto smluv GŘ vyplatilo 27 460 tis. Kč. Firmu nevybralo na základě obchodní veřejné soutěže ani jinou formou výběrového řízení. Firma nemá zapsány v obchodním rejstříku činnosti, na které byly uzavřeny smlouvy. Je pochybnost o efektivnosti těchto služeb vzhledem k vynaloženým prostředkům a prokazatelným výsledkům práce pro ČD.

Nelze věrohodně zjistit a doložit, jaké služby firma realizovala pro GŘ podle smlouvy z 1. 10. 1996, na základě které bylo v době její platnosti od 1. 10. 1996 do 31. 10. 1997 vyplaceno 15 200 tis. Kč. Podle měsíčních

zpráv o činnosti firmy mělo jít především „o ovlivňování médií k vytváření pozitivního obrazu o ČD publikováním článků, poskytováním informací vybranému okruhu sympatizujících novinářů a zasazováním se o změny na postech redaktorů, kteří podle názoru firmy neobjektivně informovali o dění v ČD“.

GŘ předložilo jako jediný doklad plnění za 12 000 tis. Kč na základě smluv z 2. 12. 1996 a 2. 1. 1997 materiál (knihu) s názvem „Analytika Českých drah“ v rozsahu 266 stran a příloh. Obsah knihy neodpovídá zadání podle uvedených smluv. Nejrozsáhlejší částí knihy jsou články s tematikou ČD opsané z tisku, které byly také obsahem plnění podle uvedené smlouvy z 1. 10. 1996, kde na většině listů bylo označení „Přehled denního tisku zpracovalo tiskové oddělení ČD“. Dále obsahuje všeobecně známé údaje o hospodaření ČD, teoretický výklad o marketingu apod.

- GŘ uzavřelo 13. 12. 1995 smlouvu o dílo na zhotovení projektové dokumentace a dodávku kabeláže a aktivních prvků počítačové sítě v budově GŘ. Způsob výběru zhotovitele nedoložilo. Dohodnutá cena 14 485 tis. Kč se mohla měnit podle „dodatečných požadavků zapsaných v projektové dokumentaci“. Konečná cena činila 17 802 tis. Kč, tj. o 3 317 tis. Kč více. Písemné doklady o dodatečných změnách projektové dokumentace a z nich vyplývající zvýšení ceny GŘ nepředložilo.
- GŘ uzavřelo s jednou firmou 29. 11. 1996 a 6. 3. 1997 smlouvy na poradenskou a konzultační činnost. Způsob výběru firmy nedoložilo. Ve smlouvách mj. dohodlo blíže nevymezenou úhradu vedlejších nákladů (diety, doprava, ubytování apod.). Ty byly vyúčtovány ve výši 378 tis. Kč a představovaly 15 % pevně smluvené ceny.

5. ČD pronajímaly nevýhodně majetek státu, ke kterému mají právo hospodaření.

Vybrané nevýhodné pronájmy nebytových prostor a pozemků:

- GŘ uzavřelo 31. 12. 1993 smlouvu o pronájmu paláce Sevastopol v Praze s dobou pronájmu 11 let. Dvěma dodatky z roku 1996 ji GŘ prodloužilo až na 17 let. Nájemce neprovedl smluvně dohodnuté opravy a neplatil nájemné. K 31. 1. 1997 činilo dlužné nájemné 15 000 tis. Kč. V lednu 1997 byla práva ze smlouvy o pronájmu převedena se souhlasem ČD na jiného nájemce. Výše neuhraněného nájemného rostla a k 27. 3. 1998, tj. k datu, kdy GŘ uzavřelo s novým nájemcem dohodu o narovnání, již činila 33 000 tis. Kč. Současně GŘ uzavřelo s nájemcem novou smlouvu o pronájmu paláce Sevastopol na 50 let, podle které má nájemce mj. provést dvě stavební úpravy objektu. Smluvně dohodnutý minimální výnos nájemného se při porovnání s obdobím platnosti původní smlouvy, tj. let 1994 až 2004, snížil o 46 000 tis. Kč z 241 500 tis. Kč na 195 500 tis. Kč.
- V působnosti SDC Brno byla uzavřena 5. 6. 1993 smlouva o pronájmu nebytových prostor v ulici Dornych v Brně o výměře 589 m². Smluvně dohodnuté roční nájemné 950 Kč/m² je po dobu 17,5 let v plné výši kompenzováno proti nákladům nájemce za úpravy objektu, které SDC pro svoji činnost nepotřebuje. Nájemce však pronajaté prostory dále přenechal do podnájmu za roční úhradu za podnájem 2 872 Kč/m². Rozdíl nájemného, za které byl objekt pronajat, a nájemným, které získá nájemce dalším pronájmem za 17,5 let, činí 19 811 tis. Kč. Náklady nájemce na úpravy objektu činily doposud cca 9 800 tis. Kč.
- V působnosti SDC Praha byla uzavřena 10. 6. 1993 smlouva o pronájmu plochy 14,58 m² v hale železniční stanice Praha-Holešovice k provozování dispečinku ubytování. Roční nájemné činilo 3 000 Kč/m². Účel pronájmu byl dodatkem ke smlouvě z 20. 5. 1994 změněn na provozování hracích automatů. Roční nájemné bylo zvýšeno až 25. 3. 1997 na 3 583 Kč/m². Současně však bylo sníženo o 50 %, počínaje 1. 1. 1997. Důvodem byly náklady nájemce na úpravu najatých prostor, které však nebyly specifikovány. Přitom podle původní smlouvy o pronájmu měl veškeré náklady na přestavbu nést nájemce.
- V působnosti SDC Praha byla uzavřena 2. 3. 1993 smlouvu o pronájmu na prostory o výměře 555,5 m² v budově železniční stanice Praha-Smíchov za účelem provozování restaurace. Smlouva byla uzavřena na 10 let. SDC Praha umožnila 19. 2. 1998 přechod práv a povinností na nového nájemce (vybraného původním na základě jeho oznámení z listopadu 1997, že ze zdravotních důvodů nebude restauraci provozovat) a platnosti smlouvy do roku 2003. Současně souhlasila s tím, aby některé služby v pronajatých prostorách byly poskytovány dalšími firmami. Nový nájemce tak dále přenechal do podnájmu prostory o výměře 31 m² pro provoz video-půjčovny za roční úhradu 1 935 Kč/m², tj. o 1 690 Kč/m² více, než platí sám.
- V působnosti SDC Praha byly pronajaty 7. 6. 1991 prostory v železniční stanici Praha-Holešovice za účelem provozování směnářských služeb firmě, s níž byly uzavřeny také další smlouvy o pronájmu. Roční nájemné v době kontroly činilo 2 037 Kč/m². V této stanici byly na stejný účel uzavřeny další smlouvy o pronájmu s jinými firmami s ročním nájemným od 4 929 Kč/m² do 5 984 Kč/m², tj. vyšším v průměru o 172 %.
- V působnosti SDC Praha byla uzavřena 17. 12. 1996 smlouva o pronájmu WC v železniční stanici Praha-Holešovice o výměře 144 m² za roční nájemné 350 Kč/m². Dodatkem č. 1 ke smlouvě z 20. 10. 1997 snížila SDC Praha roční nájemné na 3 Kč/m². Navíc se zavázala hradit služby spojené s provozem přesahující částku 120 tis. Kč, které dosud hradil nájemce. Účinnost dodatku byla dohodnuta se zpětnou platností od 1. 1. 1997. Cenovou mapou ČD je pro prostory hygienických zařízení v této stanici stanoveno minimální roční nájemné 105 Kč/m². Přitom obdobné prostory pro provozování WC v železniční stanici Praha-Smíchov pronajímá SDC za 245 Kč/m² ročně.
- Roční nájemné nižší než minimální, stanovené cenovou mapou ČD, bylo zjištěno v řadě dalších pronájmů nebytových prostor a pozemků u kontrolovaných SDC. Roční nájemné v těchto případech bylo celkem nižší o nejméně 5 602 tis. Kč.
- ČD nedořešily pronájem nebytových prostor a pozemků státnímu podnikovi Česká pošta. Důvodem bylo jednání o podmínkách působení pošty na ČD. GŘ dopi-

sem z 10. 5. 1996 pozastavilo uzavírání smluv o pronájmu se státním podnikem Česká pošta na prostory a pozemky, ke kterým mají právo hospodaření ČD. Státní podnik Česká pošta užívá bez právního důvodu a bezplatně 16 zjištěných pozemků o výměře 18 343 m² v účetní hodnotě 4 908 tis. Kč.

III.

Zjištění vztahující se k porušení právních norem při výběru obchodních partnerů

ČD při vyhlašování obchodních veřejných soutěží a při zadávání veřejných zakázek porušovaly zákon č. 513/1991 Sb., zákon č. 199/1994 Sb. a zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění pozdějších předpisů.

- a) ČD při výběru obchodních partnerů nedodržely příslušná ustanovení zákona č. 513/1991 Sb. tím, že:
- u čtyř obchodních veřejných soutěží nevyhlásily řádně způsob podávání soutěžních návrhů, lhůtu pro podávání návrhů a lhůtu pro oznámení vybraného návrhu (ustanovení § 282),
 - u jedné obchodní veřejné soutěže nevyhlásily výsledky soutěže ve lhůtě stanovené v podmínkách soutěže (ustanovení § 286),
 - u jedné obchodní veřejné soutěže odmítly všechny nabídky, aniž si toto právo vyhradily v podmínkách soutěže (ustanovení § 287).
- b) ČD při výběru obchodních partnerů nedodržely příslušná ustanovení zákona č. 199/1994 Sb. tím, že v některých případech:
- neuvedly v podmínkách soutěže platební podmínky (ustanovení § 5 odst. 1 písm. e),
 - zařadily do soutěže nabídky došlé po ukončení soutěžní lhůty (ustanovení § 27 odst. 2),
 - vybíraly obchodní partnery bez výzvy nebo výběru z více zájemců (ustanovení § 49 odst. 1 a § 49a odst. 1).
- c) ČD nezajistily řádné uložení písemností ve smyslu ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 97/1974 Sb. tím, že
- minimálně u třech výběrových řízení nebyla nalezena část dokumentace týkající se nabídek soutěžitelů a výběru dodavatelů.

IV.

Vyhodnocení

Kontrola byla podrobena část obchodních případů (cca 1 %) a pronájmů majetku státu, ke kterému mají ČD právo hospodaření (cca 2 %) u 15 organizačních složek ČD. Přesto byla zjištěna řada nedostatků, které se v konečném důsledku promítají do jejich hospodaření.

ČD téměř nevytvářely podmínky pro soutěž mezi dodavateli k dosažení obecného hospodářského prospěchu. Jen v malé míře vybíraly dodavatele a nájemce obchodní veřejnou soutěží podle zákona č. 513/1991 Sb. Tím se mj. vyhýbaly i právní odpovědnosti z případného nedodržení pravidel soutěže.

U řady významných zakázek uplatňovaly tzv. „výběrová řízení“ upravená vnitřními předpisy ČD. Přitom tyto předpisy vnitřní složky ČD nedodržovaly nebo je obcházely. Dodávky ve statisícových objemech objednávaly i ústně. U některých vyhlášených obchodních veřejných soutěží podle zákona č. 513/1991 Sb. nedodržely postup stanovený tímto zákonem. Soutěž na výběr dodavatele byla uplatňována pouze u veřejných zakázek vyhlášených podle zákona č. 199/1994 Sb., ale i v těchto případech nebyly vždy dodrženy zákonné postupy.

Postupy ČD při výběru dodavatelů se nestaly zárukou objektivitu výběru a výhodnosti následně uzavíraných smluv. Nebylo ani důsledně dbáno na dodržování ustanovení dohodnutých ve smlouvách. ČD se nejen nevypořádaly s důsledky nevýhodných smluv z let 1992 až 1994, ale naopak v některých případech umožnily jejich další pokračování za pro ně ještě horších podmínek. Výsledky kontroly ukázaly, že v letech 1995 až 1998 vznikaly další závažné nedostatky při výběru obchodních partnerů s negativním dopadem do hospodaření ČD. Tak tomu bylo i v případech významných komodit, jako např. u motorové nafty, když namísto vypsaní obchodní veřejné soutěže nebo alespoň výběrového řízení byly prodlužovány dříve uzavřené smlouvy.

Řídící činnost GŘ nevedla ke sjednocení postupů jednotlivých vnitřních organizačních složek při výběru dodavatelů. ČD ne vždy respektovaly povinnost stanovenou novelou zákona č. 199/1994 Sb. z 30. 4. 1998, že musí zadávat veškeré zakázky podle zákona č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek.

Při pronájmech majetku státu, ke kterému mají ČD právo hospodaření, nevyvíjejí ČD snahu k dosažení maximálních příjmů a netrvají na dodržování smluvně dohodnutých ujednání. Výše nájemného a změny dohodnutých podmínek byly v řadě případů v neprospěch ČD. Odstranění tohoto stavu by řešilo stanovení povinnosti výběru nájemce obchodní veřejnou soutěží i pro případy pronájmů majetku státu.

Výše uvedené postupy při výběru obchodních partnerů a uzavírání smluvních vztahů se negativně promítají do hospodaření ČD. Vzhledem k dlouhodobě zápornému hospodářskému výsledku ČD státní rozpočet ročně poskytuje ČD provozní dotaci ve výši cca 5 300 000 tis. Kč. Náklady ČD jsou tak dotovány státním rozpočtem v rozsahu minimálně 14 %. Standardní jednání při výběru obchodních partnerů může snížit nároky ČD na dotace ze státního rozpočtu.